

Aan: de fracties van de Tweede Kamer,
i.a.a. de leden van de Vaste Commissie voor VWS
cie.vws@tweedekamer.nl

Houten, 4 oktober 2018

Betreft: plenair debat Wmcz tweede termijn op 9, 10 of 11 oktober 2018

Geachte fracties,

Op 9, 10 of 11 oktober gaat de Tweede Kamer verder met de plenaire behandeling over de herziening van de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz). Graag willen wij uw aandacht vragen voor een tweetal onderwerpen waarvan wij denken dat wij nog iets wezenlijks kunnen toevoegen ter overweging uwerzijds.

Lokale raden

Er zijn veel argumenten uitgewisseld over de vraag of het wel of niet verstandig is harder vast te leggen dat er lokale raden zullen zijn op basis van het zogenaamde "ja, tenzij-principe". De Minister houdt vast aan de voorwaarde dat een representatieve delegatie dit moet verzoeken. Wat tot onze spijt geen rol heeft gespeeld in het debat is de bijzondere positie van mensen met een verstandelijke beperking en hun verwanten (het speelt eigenlijk in de hele langdurige zorg). Zij hebben namelijk een sterke afhankelijkheidsrelatie met de zorgorganisatie. Dit leidt er toe dat veel cliënten en verwanten zeer terughoudend zullen zijn zo maar op te staan om de manager van de locatie of de bestuurder te verzoeken een lokale raad in te stellen. Deze terughoudende attitude zal des te sterker zijn indien de zorgorganisatie laat weten of uitstraalt dat een lokale raad niet nuttig of gewenst is.

Helaas zien we bij veel instellingen dit beeld. Argumenten die zorgaanbieders hanteren, zijn: een centrale raad is genoeg, er komt al het recht op directe inspraak (artikel 2 wetsontwerp), we moeten bureaucratie en ritualisering van de medezeggenschap voorkomen, het kost geld ten koste van de zorg, de meeste mensen hebben er geen behoefte aan, bijvoorbeeld aan de hand van eigen peilingen, etc. Een instelling heeft zelfs tot en met de Hoge Raad geprocedeerd om te voorkomen dat lokale raden dienen te worden ingesteld (Lunetarrest).

Geregeld wordt hier nu dan ook aan gerefereerd. De brancheorganisaties hebben u laten weten een harde verplichting tot instellen van lokale raden niet te zien zitten. Dat laat men niet voor niets weten, uiteraard doet men dit omdat een en ander leeft bij bestuurders en managers van veel instellingen.

In een dergelijk klimaat zullen mensen in een afhankelijkheidsrelatie de nodige barrières moeten overwinnen om in een representatieve delegatie te gaan zitten, uit te leggen dat men representatief is (alleen daarover kan al een flink verschil van mening ontstaan) en zonedig naar de Commissie van Vertrouwenslieden (CvV) te stappen.

Wij willen er graag op wijzen dat de gevoelens van afhankelijkheid in de gehandicaptenzorg en de consequenties daarvan niet zo lang geleden zijn onderzocht door de Universiteit voor Humanistiek¹. In de samenvatting van dit rapport wordt geconcludeerd dat

1. cliënten en verwanten serieuze problemen ervaren met afhankelijkheid van de zorgaanbieder indien er iets in de zorgrelatie schuurt (p.5)
2. dat negatieve ervaringen van afhankelijkheid verstrekkende effecten hebben op het dagelijks leven en gevoelsleven
3. falende afstemming in de zorgrelatie – met onzichtbaarheid, onmacht of ongelijkwaardigheid tot gevolg – een dagelijks terugkerend en ernstig probleem is,
4. dat het probleem op subtiele manieren gestalte krijgt, waardoor het echter erg lastig is aan te pakken, het slijt er in (p.6).

Een van de logische aanbevelingen aan de zorgaanbieders was “veranker *medezeggenschap* voor mensen met een beperking op een zo laag mogelijke institutioneel niveau” (p.9). Zonder een wettelijke verankering zal dit echter in veel situaties niet lukken. Het lijkt er op dat Minister De Bruine niet goed op de hoogte is van het door zijn collega aan de Tweede Kamer toegezonden rapport. Wij komen het in ieder geval nergens in de afwegingen tegen. Wij hopen dat u zich sterk wilt maken om in elk geval voor instellingen die langdurige zorg aanbieden aan mensen met een (verstandelijke) beperking het ja, tenzij-principe in de wet op te nemen.

¹ De kunst van ambachtelijke afstemming, een onderzoek naar ervaringen van afhankelijkheid van mensen met een beperking en hun verwanten, Universiteit voor Humanistiek, maart 2018. In opdracht van het Ministerie van VWS op basis van de Kwaliteitsagenda Gehandicaptenzorg 2016. De onderzoeksopdracht is geformuleerd door de begeleidingscommissie bestaande uit vertegenwoordigers van de zorgaanbieders, cliëntenorganisaties, Zorginstituut Nederland en Ministerie van VWS. Het rapport werd bij brief d.d. 23 april 2018 door Minister De Jonge aan de Tweede Kamer gezonden. U treft het wellicht ten overvloede bijgaand aan.

Vergoeding ondersteuning cliëntenraden bij geschillen voorgelegd aan de CvV

Een bijzonder onrechtvaardige situatie die dreigt te ontstaan is de volgende:

De Minister heeft middels de Nota van wijzigingen plotsklaps de plicht van de zorgaanbieder geschrapt om bij de geschillen die aan de LCvV worden voorgelegd de kosten van externe bijstand te vergoeden. Toegevoegd is in artikel 13 een lid 7 waarin is aangegeven dat de kosten van juridische bijstand niet behoeven te worden vergoed. Derhalve komen deze ten laste van de individuele leden van een raad (tenzij de zorgaanbieder het vrijwillig doet). Op deze wijze ontstaat in lastige situaties een ongelijk speelveld. Bestuurders kunnen veelal beschikken over interne (bedrijfs)juristen, geschoolde stafmedewerkers en kunnen daarnaast vrijelijk externe juridische ondersteuning financieren voor zich zelf. In de openbare uitspraken van de CvV zie je dergelijke ondersteuning of vertegenwoordiging dan ook geregeld terug. De cliëntenraad moet deze kosten zelf betalen tenzij de zorgorganisatie vrijwillig een gebaar wil maken. De afhankelijkheidsrelatie van de cliënt ten opzichte van de zorgaanbieder wordt hierdoor versterkt, want er is niets af te dwingen op basis van een recht.

De Minister verdedigt dit als volgt in zijn Nota van wijzigingen (p.3 en 4) en de antwoorden in de Nota naar aanleiding van het verslag (paragraaf 6.4, laatste vraag/antwoord):

- het gelijke speelveld “zou een prikkel voor de cliëntenraden met zich kunnen brengen om juridische bijstand (advocaten of andere juridisch geschoolden) in te huren en vervolgens zou ook de instelling zich waarschijnlijk tot iets dergelijks genoopt voelen, met als resultaat onnodige juridisering van de procedure en ongewenste kosten voor de instelling”.
- Wel dienen door de zorgaanbieder, zoals nu al bij de huidige in werking zijnde wet gebeurt, de kosten van de CvV 310 euro) zelf rechtstreeks aan de CvV te worden vergoed. Dit lijkt impliciet als een soort pleister op de wonde gezien. De Minister noemt de CvV laagdrempelig. Mogelijk acht hij dat impliciet ook een argument (p. 29 MvT).

De Wmcz, de honderden uitspraken van de CvV, de uitgebreide jurisprudentie van de reguliere rechtspraak maken de Wmcz nu en in de toekomst complex. Voor een “gemiddeld” lid van een raad is diens juridische positie veelal niet meer te overzien. Daarbij maakt het niet uit dat de CvV wel of niet laagdrempelig is. KansPlus en andere cliëntenorganisaties geven in procedures veelal beperkte hulp middels de helpdesk, maar een juridisch geschil vraagt om meer hoogwaardig juridisch kaliber en langdurige en verdiepende ondersteuning. Dat kunnen cliëntenorganisaties, die vrijwel uitsluitend opereren op basis van vrijwilligheid, niet opbrengen. Kostenbesparing kan in dit verband niet of nauwelijks een punt zijn.

Het gaat om rond vijf tot zeven zaken per jaar. De Minister geeft zelf in de schriftelijke ronde aan dat hij niet zo maar meer zaken verwacht (enerzijds meer onderwerpen, anderzijds een duidelijker wet).

Wij willen u vragen het gelijke speelveld aan de orde te stellen en middels een amendement (artikel 13, lid 8 kan dan weer vervallen) te herstellen.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Dickie van de Kaa', with a large, sweeping initial 'D'.

Dickie van de Kaa,
Directeur Belangennetwerk KansPlus